

मनुष्याणाम् इतिरर्थः।

₹

ISSN 0973-8452

मराठी अर्थशास्त्र परिषद
नियतकालिक
(त्रैमासिक)

अर्थसिंवाढ

भारतीय सौर आषाढ-आश्विन शके १९४४

जुलै-ऑगस्ट-सप्टेंबर २०२२/खंड ४६, अंक २

कोरोनाच्या महामारीचा चित्तरारक वेध घेणारे पुस्तक: कोरोनायन

संजय दादासाहेब ठिगळे †

ग्रंथाचे नाव : कोरोनायन

लेखक : प्रा.डॉ.अनिलकुमार वावरे व प्रा.किशोर सुतार

प्राकाशक : एज्युकेशन पब्लिशर्स अँड डिस्ट्रीब्युटर्स,
औरंगाबाद.

पृष्ठसंख्या : ५८९ मूल्य : ४९५/-

ISBN: 978-93-90005-30-7

प्रास्ताविक:

गेल्या अनेक वर्षांपासून माणसाला निसर्गनिर्मित आणि मानवनिर्मित समस्यांना सामोरे जावे लागत आहे. विशेषतः मानवनिर्मित समस्यांनी माणसाला अक्षरशः बेजार करून सोडले आहे. त्यामुळे फार मोठे अनिश्चिततेचे वातावरण निर्माण झाले आहे, हे आपणास नाकारता येणार नाही. आपणच काढलेल्या खड्ड्यात आपणच पडलो आहोत की काय अशी अवस्था निर्माण झाली आहे. जगभरात अनेक संकटे आली. अनेक प्रकारच्या साथी आल्या माणसाने आपल्या कुशाग्र बुद्धिमत्तेच्या जोरावर त्यावर मात केली. हे जरी खरे असले, तरी २०व्या शतकातील आणि २१व्या शतकाच्या पूर्वार्धातील सर्वात मोठे संकट म्हणजे कोरोना.

जवळपास गेली दोन वर्षे संपूर्ण जगाला कोरोनाच्या महामारीमुळे हैराण करून सोडले आहे. संपूर्ण जगाला हादरवून सोडणाऱ्या कोरोनामुळे संपूर्ण जग सर्व अर्थाने बदलले आहे. फक्त जगच बदलले नाही, तर आंतरराष्ट्रीय पातळीवर आर्थिक, सामाजिक आणि शैक्षणिक क्षेत्रात एक वेगळे वातावरण निर्माण झाले आहे. एवढेच नव्हे, तर एकमेकांच्या मनात संशयाचे वातावरण निर्माण झाले आहे. अशा विचित्र परिस्थितीत संपूर्ण जग लॉकडाऊन झाले होते. मात्र सामाजिक भान असणाऱ्या लोकांची विचारप्रक्रिया लॉक झाली नव्हती. अशीच दोन माणसे म्हणजे प्रा.डॉ.अनिलकुमार वावरे आणि प्रा.किशोर गजानन सुतार या लेखकद्वयांनी एका जग बदलविणाऱ्या महामारीचा चित्तरारक वेध घेण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न 'कोरोनायन' या पुस्तकाच्या माध्यमातून केलेला दिसून येतो.

पुस्तकाचे मुखपृष्ठ बरेच काही सांगून जाते. कोरोनाचा विषाणू ज्या पद्धतीने मुखपृष्ठावर दाखविला आहे त्यातून त्याचे काटेरी परिणाम दिसून येतात. पुस्तकाला प्रस्तावना ज्येष्ठ अर्थतज्ज्ञ मा. डॉ.जे.एफ.पाटील यांची लाभलेली असल्यामुळे

† अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख, भारतीय विद्यापीठाचे मातोश्री बयाबाई श्रीपतराव कदम कन्या महाविद्यालय, कडेगाव, सांगली.
आजीव सभासद क्रमांक : ११६०, मोबाईल क्रमांक : ९४२२०४१९२९, ईमेल : thigalesanjan@gmail.com

पुस्तकाला एक वेगळे मूल्य निर्माण झाले आहे. कोरोनायण पुस्तकाने संख्यात्मक आणि गुणात्मकदृष्ट्या एक वेगळेपण निर्माण केले आहे.

कोरोनायण शब्दबद्ध करणाऱ्यांच्याविषयी

महामारीच्या काळात कोरोनाच्या महामारीचे विश्लेषण करणारे अनेक लेख वृत्तपत्रातून, मासिकामधून प्रकाशित झाले. अनेक लेखकांनी आपले सामाजिक भान जागे ठेवून पुस्तके लिहिली. कोरोनायण पुस्तकाचे लेखक डॉ. अनिलकुमार वावरे हे नव्या पिढीतील संशोधन क्षेत्रातील एक उगवते नेतृत्व आहे असे म्हटले तर फारसे वावगे होणार नाही. सातारा येथील रयत शिक्षण संस्थेच्या शिवाजी कॉलेजमध्ये अर्थशास्त्र विषयाचे विभाग प्रमुख असून नुकतेच त्यांना शिवाजी विद्यापीठाच्यावतीने संशोधन क्षेत्रात उत्कृष्ट कार्य केल्याबद्दल पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले आहे. सध्या ते शिवाजी विद्यापीठाच्या अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळाचे अध्यक्ष आहेत. पुस्तकाचे दुसरे लेखक प्रा. किशोर गजानन सुतार हे त्यांच्या विभागाचे सहकारी प्राध्यापक असून, दोघांच्या अपार कष्टाचा परिपाक म्हणजे कोरोनायण पुस्तक आहे. कोरोनाच्या काळात शाळा, महाविद्यालये, विद्यापीठे बंद होती.

याच कालावधीत लेखकांनी शिक्षण क्षेत्रावरील झालेला परिणाम त्यांनी जवळून पाहिला. त्यामुळेच की काय म्हणून त्यांना कोरोनायण पुस्तक लिहिण्याची प्रेरणा मिळाली असावी. एवढेच नव्हे, तर कोरोनाचे अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम त्यांच्या लक्षात आले असल्यामुळे त्यांच्यातील अर्थशास्त्राचा शिक्षक त्यांना गप्प बसू दिला नसेल. त्यामुळेच लेखनप्रपंच शक्य झाला. कोरोनाच्या महामारीच्या परिस्थितीत लोकांचे मानसिक स्वास्थ्य बऱ्यापैकी हरवीत चाललेले असताना दृढनिश्चय करून, वेळे सत्कारणी लावून तन, मन आणि धन एकवटून ५८९ पानी पुस्तक लिहिण्याचे केलेले धाडस वाखाणण्याजोगे आहे. एवढेच नव्हे, तर ते

छापण्याचे धाडस प्रकाशकांनी केले ही गोष्ट नक्कीच प्रशंसनीय आहे.

ग्रंथाने घेतला एका जग बदलविणाऱ्या महामारीचा चित्तथरारक वेध :

कोरोना महामारीच्या उगमापासून ते सध्याची स्थिती वास्तववादी अशा तथ्यावर मांडण्याचा प्रयत्न पुस्तकात केला असून, पुस्तकाची विभागणी जाणीवपूर्वक १२ भागांत केली असून, त्यांनी कोरोना काळाचा पट अलगदपणे उलगडलेला दिसून येतो. हे करीत असताना साधा फ्ल्यूचा ताप माणसाला कोरोनाकडे कसा घेऊन गेला हे त्यांनी खूप चांगल्या पद्धतीने समजावून सांगितले आहे. साधा ताप आणि सर्दीसुद्धा माणसाला कोरोनाच्या संकटात कसा ढकलून गेला हे त्यांनी सांगितले आहे. लेखक अर्थशास्त्राचे अभ्यासक असूनसुद्धा त्यांनी कोरोनाची वैद्यकीय बाजू खूप चांगल्या पद्धतीने मांडली आहे. कोरोनाच्या काळात जागतिक अर्थव्यवस्थेत झालेली सर्व प्रकारची स्थित्यंतरे खूप बारकाईने अभ्यासलेली दिसून येतात. या ग्रंथातील विविध प्रकरणामध्ये कोरोनाविषयी अतिशय साध्या, सोप्या आणि सुलभ भाषेत लिखाण केलेले आहे. कोरोना काळातील बदलांचा वेध घेत असताना त्यांनी सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक बदलांच्या अभ्यास केला आहे. तेवढ्यावरच न थांबता त्यांनी जगाचे पर्यावरण कसे बदलले, कोरोनाचा कोणकोणत्या क्षेत्रावर प्रतिकूल परिणाम झाले याचा सविस्तर अभ्यास केला असून, पर्यावरणावर झालेल्या परिणामांची नोंद घ्यायला लेखक विसरले नाहीत. काही वर्षापूर्वी 'देऊळबंद' नावाचा चित्रपट निघाला. देऊळ बंद असणे ही कल्पना लोकांना न पटण्यासारखी होती. देऊळ बंद कधी असते का? मात्र कोरोनाच्या काळात देऊळ बंद करण्याचा पराक्रम कोरोनाने केला. याचा चिकित्सक अभ्यास करून त्यांनी सर्व वर्णन खूप कौशल्याने शब्दबद्ध केले आहेत.

कोरोनाच्या काळात मानवी संसाधनावर झालेला बदल, मानवी संसाधनाची स्थिती आणि बदललेली गती यांचा सखोल अभ्यास वाखाणण्यासारखा आहे. कोरोनाचा सर्वात जास्त परिणाम मजुरांच्यावर झाला. मजुरांना इच्छा नसताना करावे लागलेले स्थलांतर, त्यामुळे त्यांची झालेली घुसमट, त्याचा मुंबईसारख्या अनेक शहरावर झालेला परिणाम याचा अभ्यास अभ्यासकांनी करून त्याची निरीक्षणे विस्ताराने मांडलेली आहेत. कोणत्याही समस्येचा फक्त अभ्यास करून चालत नाही, तर त्यावर प्रतिबंध व उपचार शोधावे लागतात. अभ्यासकांनी कोरोना उपचार, आरोग्य क्षेत्रात नव्याने आलेले आरोग्य आप आणि टाळेबंदी याविषयी केलेला अभ्यास महत्त्वपूर्ण वाटतो. अर्थशास्त्राचे अभ्यासक म्हणून त्यांनी कोरोना काळातील जागतिक अर्थव्यवस्था, टाळेबंदीमुळे शेती आणि कापड उद्योगामध्ये निर्माण झालेली आव्हाने, आर्थिक पॅकेज, मौद्रिक धोरण, जागतिक आणि भारतीय अर्थव्यवस्थेपुढील नवीन संर्घा याचाही साकल्याने अभ्यास केला आहे. विशेषतः कोरोना काळात क्रीडा व मनोरंजन क्षेत्रात झालेले बदल, लोकांनी कोरोनाच्या महामारीच्या काळात अवलंबलेले मनोरंजनाचे मार्ग सविस्तरपणे मांडलेले दिसून येतात. एवढेच नव्हे, तर क्रीडा व मनोरंजन क्षेत्रात झालेले आर्थिक बदल त्यांनी अभ्यासलेले आहेत. जगभर प्रसिद्ध असलेल्या क्रिकेटचा कसा खेळखंडोबा झाला, याचा सविस्तर अभ्यास केलेला दिसून येतो. कोरोनाचा काळ नियंत्रित करणाऱ्या व्यवस्था आणि त्याचा फायदा व गैरफायदा घेणाऱ्या यंत्रणेचा सविस्तर अभ्यास केलेला दिसून येतो. कोरोनाच्या महामारीच्या काळात निर्माण झालेले गंभीर प्रश्न आणि त्याकाळात पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाची लागलेली कसोटी, त्याबरोबरच मन की बातच्या माध्यमातून त्यांनी जनतेला संबोधून केलेली भाषणे यांचा अभ्यास केलेला दिसून येतो. कोरोनाच्या काळात पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी जनतेला

वेळोवेळी सहकार्य करण्यासाठी दिलेली हाक याचा उल्लेख पुस्तकात दिसून येतो. जनतेने केलेले सहकार्य यांचाही खास उल्लेख ग्रंथात कथन केलेला आहे. कोरोनाच्या महामारीच्या काळात जनतेने केलेला त्याग त्याचे झालेले मानसिक परिणाम लेखणीतून शब्दबद्ध झालेत.

पुस्तक लिहित असताना लेखकांनी शेवटी संज्ञा देणे, काही संकल्पनांचा अर्थ सांगणे गरजेचे असते. बऱ्याचवेळा लेखकाकडून हे होत नाही. मात्र कोरोनायण पुस्तकामध्ये समारोप करित असताना लेखकांनी आधार सामग्री जवळपास २८ पानांमध्ये दिली असून, त्यामध्ये महत्त्वाची संक्षिप्त शब्दांची दीर्घरूपे दिली आहेत. त्याबरोबरच महत्त्वाच्या संज्ञा व संकल्पना दिल्या आहेत. त्यामुळे पुस्तकाचे वेगळेपण सिद्ध होते. एवढेच नव्हे, तर वाचकांना पुस्तक वाचत असताना अनेक समस्यांची उकल होणे सोपे होईल.

समारोप :

अलीकडच्या काळात अन्न, वस्त्र, निवारा, शिक्षण आणि संरक्षण या मूलभूत गरजा जेवढ्या महत्त्वाच्या वाटतात. त्याहीपेक्षा आरोग्य फार महत्त्वाचे वाटू लागले आहे, हे आपणास कोरोनाच्या महामारीच्या काळात दिसून आले. मानवी कल्याणाचा अनेक योजनांचा आपण विचार करित आहोत त्यासाठी युद्धपातळीवर आपण कार्यरत आहोत, तर दुसऱ्या बाजूला कोरोनाने लोकांना हैराण करून सोडले आहे. कोरोनाच्या तिसऱ्या लाटेने नव्या जोमाने प्रवेश केला आहे. परिणामी, प्रत्येकाला आर्थिक व आरोग्यविषयक सतर्क राहाणे गरजेचे होऊन बसले आहे. कोरोनामुळे निर्माण झालेले अनिश्चिततेचे वातावरण विचारात घेता कोरोनायण पुस्तक अभ्यासकांना, संशोधकांना विशेषतः सर्वसामान्य वाचकाला आणि देशातील तरुणांइला नक्कीच मार्गदर्शक ठरेल, असे वाटते.